

Časopis pro pěstování matematiky a fysiky

František Hromádko

František Arago. [II.]

Časopis pro pěstování matematiky a fysiky, Vol. 10 (1881), No. 2, 49--60

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/120952>

Terms of use:

© Union of Czech Mathematicians and Physicists, 1881

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

František Arago.

Životopisný nástin, nalezený v pozůstalých spisech autorových.

U volném překladu podává

Fr. Hromádko, professor v Táboře.

(Pokračování.)

Sotva že jsem v úřad svůj na hvězdárně se uvázal, stal jsem se spolupracovníkem Biotovým, vyšetřujícím lomnost plynů, kterou před lety začal Borda zkoumat. Při práci té hovořivali jsme často, jak zajímavě by bylo pokračovati v pracích, které úmrtím Mechaineovým byly na čas přerušeny. Usnesli jsme se na tom, vypracovati plán a předložiti jej Laplaceovi, který rázně a upřímně se ho ujal a potřebné k tomu peněžité prostředky horlivě sháněl, načež vláda nám oběma svěřila důležitý úkol, pokračovati u měření zemského poledníku. Na počátku roku 1806 vydali jsme se z Paříže na cestu; Biot, já a španělský komisař Rodriguez, prohlížejíce cestou všechny stanice Mechainem naznačené a zavádějíce některé změny v soustavě triangulační.

Na ostrově Ivize byly na hoře Campvey chybně postaveny signaly, skládající se z dutých zrcadel, což nám v našich pozorováních na pevnině velice vadilo. Světlo od zrcadel těch odražené, bylo málo kdy viděti a přes půl roku zdržoval jsem se na temeni hory, řečené Desierto de la Palmas, aniž jsem je jednou spatřil, kdežto později na kopci tomto přesně zařízené signaly s hory Campveyské každého večera dobře bylo viděti.

Snadno pochopí každý, jak mi na tomto osamělém kopci, jehož vrchol měl sotva 20 čtv. metrů výměry, bylo krušno a trudno. Jedinou mou zábavou byli dva kartesianští mniši, jichž klášter stál na úpatí hory a kteří potajmu ke mně docházeli, ač jim řeholní pravidla každou vycházku přísně zakazovala.

Právě co tyto řádky píše, jsa stár a věkem sešlý, že nohy sotva mne nesou, zalétá duch můj bezděky do oněch dob, kdy mladým a silným se cítě, statně jsem bojoval se všemi trampotami, které mne pronásledovaly v oněch hornatých končinách, děličích království Valencii a Katalonii od Aragonie. Dnem i nocí na nohou jsa opravoval a stavěl jsem neunavně měrické naše signaly, když je vichřice byly sporážely. Asi v polovici října octnul jsem se ve Valencii. Jednoho dne přišel ke mně časně z rána francouzský konsul pan Lanusse všecek smutný. „Přináším vám, pravil, nemilou novinu; chystejte se na cestu, celé město jest vzhůru; právě se uveřejnila výpověď války Francouzsku, ano zdá se, jako bychom byli utrpěli velkou porážku v Prusku. Královna prý se postavila v čelo kavallerie a královské stráže, Francouzská armáda jest, jak se povídá, z části zničena a zbytek její nalézá prý se v plném rozkladu. Kdybychom zůstali zde, nejsme jisti životem; Francouzský vyslanec v Madridě podá nám zprávu, kdy budeme moci vstoupiti na palubu americké lodi, která nyní v přístavu Graoském *) jest zakotvena. Jakmile obdržím podrobnější zprávy, dám Vám o tom hned věděti. Zprávy ty však nepřišly a za několik dní utichly všechny pověsti, které, jak se podobá, povstaly proklamací *knížete míru*, bulletinem o bitvě u Jeny. Všichni křiklouni, kteří před několika dny se vypínali, hrozíce, že nabodají na své píky každého nepřítel, zkrotli pojednou. My mohli opět městem se procházeti, aniž nám třeba bylo obávati se, že nám kdo ublíží. — Ono provolání, ve kterém byla řeč o rozhodném okamžiku, který se přiblížil, o vysvobození vlasti, o vítězných vavřínech boha války, o nepřátelích, na něž se udělá hon, neobsahovalo zvláštní náhodou v celém svém znění ani slova „Francie“. Toho bylo později (možno-li tomu uvěřiti?) užito k výhodné výmluvě, ve které se předstíralo, že celá ta proklamace byla namířena proti Portugalsku. Napoleon se na chvíli tvářil, jakoby tomuto dětinskému výkladu věřil, avšak od té doby nebylo již pochyby, že dříve nebo později bude Španělsku zodpovídati se z válečných choutek, které r. 1806 na odiv stavělo. Těmito zjevy vysvětlují se přirozeně události, které v Bayonně později se sběhly, třeba že se jimi zároveň neospravedlňují.

*) Přístav města Valencie leží u městečka Grao; asi půl hodiny od města.

Ve Valencii čekal jsem na Biota, který jel pro nové stroje, jimiž změřiti jsme měli výšku pólu na ostrově Formentéře. Krátké této doby prázdnin chci užiti k tomu, abych něco pověděl o zvláštностech a obyčejích obyvatelů tamějších, které snad mnohého čtenáře baviti budou.

Nejprve chci vypravovati o dobrodružství, které bych byl bez mála zaplatil životem. Jednoho dne totiž jsem se odhodlal, že pojedu s jedním venkovanem na výroční trh do Murviedra, bývalého Saguntu. Pravilo se mi, že to město stojí za podívanou. Nalezl jsem tam slečnu B., dceru jednoho krajana, usedlého ve Valencii. — Všechny hospody byly toho dne přeplněny, pročez nás pozvala sl. B., abychom u její babičky poobvėdvali, což my ochotně přijali. Když jsme odcházeli, pravila nám, že naše návštěva se nelíbila jejímu ženichu, který prý možná svým způsobem někde na nás si počfhá, abychom se měli na pozoru. Bez okolku koupili jsme si u puškáře pistole a dali se na cestu k Valencii. Na cestě díím k našemu kočmu, jehož již dříve jako člověka nad míru oddaného jsem poznal, „Isidore, nelekej se, až nás na cestě někde napadnou a my snad z vozu stříletí budeme“. — Isidor, který dle tamějšího zvyku na rozvoře seděl, odpověděl nám: „Milí pánové, vaše bambitky jsou zbytečny, buďte bez starosti, jak já to zaonačím.“ — Hvízdnu jen nebo křiknu na svého mezka a ten nás sprostí dvou, ba, když bude třeba, i čtyř dotřavých lidí.“ —

Neuplynula snad ani minuta, co náš kočí taktó mluvil a již tu stáli dva chlapi, držíce našeho mezka u huby. V témž okamžiku vyrazil Isidor pronikavý výkřik, který mi posud tkví v paměti, vykřikl: „*Capitana!*“ Osel jako divý se vzepjal na zadní nohy a zdvihl zbujníka do výšky, padl na to opět na předeek a pádil plným tryskem jako splašený odtud. Ucítivše silné drknutí vozu, hádali jsme hned, co asi se stalo. Zamčeli jsme se na chvílku, až Isidor ohledna se pravil: „Neřekl jsem, pánové, že můj osel jest lepší štít, než vaše pistole?“ — Druhého dne povídál mi kapitán Don Domingo Izquiredo, že na cestě do Murviedra našli prý člověka s roztrřstěnou lebkou a já mu opět vypravoval o hrdinském kousku osla Isidorova, čímž byla celá věc tato skončena.

Zde ještě jednu příhodu z tisíce jiných, aby se vidělo, jaká dobrodružství bylo zakoušeti měřiči zeměpisné délky ve Španělech. Přebýváje na kopci, který leží na blízku města Cullery, předsevzal jsem si, že na vysokých horách, které jsem před sebou viděl, zařídím měřickou stanicí. Chtěl jsem na jednu takovou horu se vydati, avšak starosta jedné z přilehlých vesnic, jemuž říkají *alkaldo*, upozornil mne na nebezpečnost, jemuž takto jdu v ústřety. „Tyto hory“, pravil mi, „slouží četným zlodějům za úkryt.“ Vyžádal jsem si průvodu národní strážce, k čemu jsem byl oprávněn; avšak lesní tito lupiči, spatřující v mých průvodcích výpravu proti sobě vyslanou, slezli dolů na bohatou rovinu, skrze kterou teče řeka Xucar. Když jsem se s hory té vrátil, byli právě lupiči v boji se strážníky Cullerskými. Na obou stranách tekla krev a pamatuji-li se dobře, zůstal jeden úřední sluha na místě zabit. Druhého dne lezl jsem zase na svou novou stanicí; přšelo, jen se lilo. Okolo půlnoci klepal kdosi na dveře mé chaty. „Kdo to?“ ptám se. — „Celní strážník“, ozval se venku hlas, „který vás prosí o přístřeší na několik hodin.“ Sluha mu otevřel a tu vstoupil do vnitř statný až na zuby ozbrojený muž, natáhl se na zem a usnul. Když jsem ráno přede dveřmi své chaty s ním hovořil, vzplanulo náhle oko jeho divokým plápoem, nebo uzřel dole *alkalda* té vesnice se sluhou, ani se ubírali k nám nahoru. „Jen vděčnost“, pravil mi, „kterou jsem vám za váš nocleh povinen, zdržuje mne, jinak bych užil své karabiny a jednou ranou se zbavil svého nepřítele. S bohem!“ — Zmizel v lese jako srnec, skákaje se skály na skálu. Když dorazil k nám starosta obce se svým sluhou, poznal v uprchlíku hlavního náčelníka loupežníků celého okolí.

Když nastalo po několika dnech špatné počasí, navštívil mne zase onen bandita čili domnělý celní strážník, ulehl v mé boudě a usnul tvrdě. K nemalému ustrnutí jsem upozoroval, že můj sluha, starý bývalý voják, který o dobrodružných kouscích onoho člověka byl slyšel, se chystal, aby ho zabil. Vyskočil jsem ze svého polního lůžka, popadl sluhu u krku a zvolal: „Pozbýváš rozumu, což jsme tu proto, abychom zastávali policejní pochopy? Či nenablížíš, že bychom takto sami propadli pomstě všech, kteří tohoto hrozného vůdce pe-

slouchají? Kterak bychom pak mohli ukončiti své měřické práce v této zemi? —“

Ráno jsem pravil ku svému nocleháři: „Vím dobře, koho mám před sebou; vy nejste žádný celní strážník, nýbrž náčelník lupičů celého okolí. Rečete mi spravedlivě, máme-li se od vašich lidí čeho obávati? — „Já vám povím“, pravil, „s počátku jsme měli tisíc chutí na vaše dukáty, ale napadlo nám, že jich tu na hoře asi mnoho nemáte, ty že jste nechali bezpochyby dole v městě. Ostatně se přece jen bojíme vojska. Nyní však buďte bez starosti, nic se vám nestane, chci býti vděčným za vaše služby, které jste mi prokázali.“

„Řekněte mi,“ ptal jsem se ho dále, „smím-li cestovati v noci; za dne jest mi chůze na tom palčivém slunci velice obtížná.“ —

Můžete, pane; vydal jsem již v příčině té potřebné rozkazy, kterých nikdo z mých lidí nepřestoupí.“

Za několik dní vypravil jsem se na cestu do města, jež slove Denia. Okolo půlnoci spatřil jsem několik lidí na koních, ani jeli přímo proti nám. Když jsme se k nim přiblížili, zvolal přední: „Stůjte, seňore, jsou špatné časy a tu musí ti, kdo mají, dávatí těm, kdo nemají. Půjčte nám klíče od vašich kufrů, my se spokojíme tím, čeho tam máte na zbyte!“... Již jsem chtěl uposlechnouti; v tom mi však napadlo, abych prohodil na hlas slovo: „Vždyť nám bylo přece řečeno, že můžeme cestovati bezpečně!“ —

„Jak se jmenujete, pane?“

„Don Francisco Arago.“

„Příteli, jeďte s Bohem.“ A jezdci ti, pobídnuvše koně, zmizeli rychle v blízké pasece. Když přítel můj, zbůjnsk Cullerský mne ubezpečoval, že od jeho podřízených lidí nemám se čeho strachovati, přidal zároveň k tomu, že moc jeho na severní stranu Valencie nesahá. Loupežníci vystupující na lidi v severních končinách království, měli jiného náčelníka, a když tohoto jali a na čtvrti rozsekali, byl tu za něho hned jiný. Ze všech těchto lupičů měli nejhorší pověst ti, co své nekalé řemeslo provozovali v okolí *Oropesy*. Majitelé těch tří mezků, na kterých jsme my, totiž Rodrigues, já a můj sluha seděli, vypravovali nám o těchto zlodějích kousky, že nám za bílého dne vlasy na

hlavě vstávaly. Za jízdy naší a hovoru setmělo se a my spatřili najednou při světle měsíce za stromem chlapa státi.

Nás bylo všech šest a přece měl ten chlap smělost, žádati na nás peníze nebo život. Sluha můj odpověděl mu však: „Myslíš chlape, že jsme baby? táhni, sice tě zastřelím!“ „Už jdu,“ pravil ničema, „však my se shledáme.“ Polekáni tímto výjevem dali jsme se na radu svých průvodců se silnice v levo pasekou, kde jsme však za krátkou dobu zbloudili. Slezli jsme s mezků dolů a nechali jsme jich nazpět libovolně jíti, načež brzy našli pravou cestu.

Sotva že jsme toto vykonali, zaslechneme na blízku ostrou hádku. „U silnice musíme na ně čekat“, pravili jedni; „tudy půjdou“. Jiní opět křičeli: „V levo v boru je dostaneme.“ Hluk ten provázen byl štěkotem psů, jež lupiči u sebe měli. Bylo dvě hodiny s půlnoci, my kráčeli tiše ku předu více mrtvi než živi. Tu se nám zakmitlo v dálce světlo, z okna chalupy o samotě stojící a světlo to bylo nám kynoucím ochranným přístavem. Vstoupivše do dvora klepali jsme na dvěře, avšak nikdo se neměl k tomu, aby nám otevřel, samým strachem před loupežníky. V úzkosti této zvolal jsem z plna hrdla: „Ve jmenu krále, otevřete!“ Tomuto rozkazu nezpouzei se již a otevřeli hned. I hnali se o překot lidé i mezci do vnitř kuchyně, která byla v přízemí a zhasli hned všecka světla, aby nám ti zbůjníci nepřišli na stopu. Skutečně slyšeli jsme je, jak okolo domu sem tam běhali a z plných plic nadávali, že se jim vyhlídnutý lup nepodařil. Teprve za dne opustili jsme tuto o samotě stojící chatu a dali se na cestu do Tortosy, zanechavše ovšem svému hostiteli slušnou odměnu. Pátral jsem po příčině, proč obyvatelé samoty v tak pozdní noční chvíli ještě svítili? — I pravili mi, že zabili minulý den krmníka a dělali prý právě jitrnice. Kdyby krmník o den déle na živu byl zůstal nebo kdyby náhodou jitrnice byly odpadly, nebylo by mne více na světě a nemohl bych nyní nikterak vypravovatí o loupežnických Oropézských.

Nikdy jsem neoceníl příznivěji moudrého zařízení, kterým konstituční sbor francouzský staré rozdělení na provincie byl zrušil a za ně dělení na kraje zavedl, jako když jsem k účelům triangulačním skrz naskrz procházel španělská království Kata-

Ionii, Valencii a Aragonii. Obyvatelé těchto provincií nenáviděli se vespolek z gruntu srdce a nic je nemohlo k boji proti Francouzům v jednotu spojit, než společná nenávisť všech proti nim. Roku 1807 nabyla vespolečná tato národní podrážděnost té míry, že sem přecházeje se svými nástroji od stanice ke stanici nemohl ke své výpomoci užívati zároveň sluhův, rodilých z Katalonie, Aragonie a Valencie. Obyvatelé Valencie byli zvláště od sousedů Katalonských špatně častováni a za pronárod vrtkavý a lehkovážný všeobecně rozhlašováni. O nich říkali: „V království Valencie není maso lepší než jinde vařivo; vařivo jest tam jako voda, mužové jako ženy a ženy tam nejsou nic.“ — Když pak mluvili Valencijští o Aragonských, jmenovali je „Šurosy“. Když jsem jednou jakéhosi pastýře Aragonského, který až k horské mé stanici se svými kozami se odvážil, tázal se po původu toho divného názvu, nad kterým se jeho krajané tolik horšili, odpověděl mi šibalský se usmívaje: „Nevím, smím-li to pánovi říci.“ — „Jen s tím ven“, pokračoval jsem, „mohu vše slyšeti a nerozhněvám se tak snadno.“ „Tedy slyšte“, pravil: „Šuros znamená tolik, jako že jsme několikrát, ke své hanbě, francouzským králům byli podrobeni. Dříve totiž než panovník v moc vladařskou se byl uvázal, měl nám slavně přísáhati, že chce všech našich práv a svobod bedlivě šetřiti a byl povinen povýšeným hlasem slavnostně provolati: „Lo juro“ t. j. na to přísáhám!“ Nemoha však vysloviti „j“ řekl „Šuro“. „Jste s tím spokojen, señore?“ — „Ano, ovšem“, odpověděl jsem, „uznávám, že marnivost a pýcha v této zemi dosud nevymřely.“ —

Mluvě o pastýřích nemohu nezmíniti se, že ve Španělských jsem shledal tyto lidi obojího pohlaví mnohem statnějši a ráznějši než jsou u nás a jinde a o jejichž obecném životě jsem se dověděl, že se blíží mnohem více oněm ličbám starých pěvců řeckých a římských, které nám zanechali ve svých básních. Písňe, jimiž pastýři dlouhou chvíli si zkracují, jsou u nich obsahem i formou dokonalejši než u jiných národů evropských, které jsem kdy poznal. O, jak svěží a jarý jest ten lid španělský. Škoda jen, že se mu nedopřává vzniku! —

Roku 1807 bylo ve Valencii ještě inkvisiční právo a úřadovalo se tak jednou za čas. Ctihodní otcové neodsuzovali sice nikoho již na hranici, vynášeli však rozsudky, o nichž nesnadno

řící, jsou-li směšnější nebo pohoršlivější? Za mého pobytu v městě zabývalo se posvátné officium jakousi domnělou čarodějnici. Posadili ji nebohou obráceně na osla a projížděli s ní všemi ulicemi města. Horní část jejího těla byla až po pas obnažena a jakousi lepkavou látkou (medem prý) natřena. Na látce byla nalepena všude vrstva bílého peří, tak že ta ženská spíše ptáku s lidskou hlavou, než člověku se podobala. Průvod ten, — snadno se lze domyslit, že shon lidu byl nemalý — zastavil se na chvílku na hlavním náměstí, kde jsem též já bydlil. Praveno mi, že čarodějnice ta dostala několik ran lopatou do zad, neopovazuju se však toho dosvědčovati; nebo když nepěkný ten dav okolo mého okna se vlnil, nebyl jsem již doma.

Z toho vidíme, jaké komedie se ještě na počátku 19. století ve Španělsku provozovaly pro lid obecný a to v jednom z nejčelnějších měst, kde byly vysoké školy a kde stály kolébky mnohých, vědou, udatenstvím a jinými občanskými cnostmi proslulých mužův. Kéžby všickni přátelé osvěty a civilisace pevně k sobě stáli v nerozlučný spolek se sjednotíce, nebo pověra bdi nepřetržitě, číhající napjatě na okamžik, ve kterém by svou kořist mohla uloviti! —

V průběhu svého vypravování jsem se zmínil, že dva kartusianští mniši svůj klášter u hory Desierto de las Palmas častěji opouštějíce potajmu na mou stanici, která asi 200 metrů výše ležela, docházeli. Z některých jednotlivých výjevů může si snadno každý učiniti pojem, jaké smýšlení ovládalo roku 1807 některé mnichy tohoto poloostrova. Dva chovanci řečeného kláštera navštěvovali nás tajně, jeden starší Trivulce, rodilý Francouz, který po první naší revoluci do Španěl byl uprchl a jehož četné jízvy na těle ukazovaly, že byl udatným bojovníkem. Druhý rodem Španěl byl ještě mlád a proti své vůli do kláštera strčen. Přicházeli nejprve nevědouce jeden o druhém. Náhodou se sešli jednoho dne oba zároveň, což mladšího velice zarazilo. „Upokoj se“, pravil P. Trivulce, „my na sebe nepovíme“, a od toho dne přicházeli oba často zároveň. Jednou jal nám se vypravovati mladší klášterník, že ve Španělských sotva jen stín náboženství ještě žije. Zprávy své zakládá na tajemstvích zповědi. Když Biot, který v té době z Tarragony, kde svou zimnici byl léčil, se vrátil, nad počínáním takovým rozhodně svou nelibost pro-

jevil, opustil nás mnich mrzut. Druhého dne přišel starší Trivulce již záhy z rána a upozorňoval nás, že mladší jeho spolubratr nemá prozatím jiného úmyslu, než nás zastřeliti. A skutečně dostavil se druhého dne aragonský mnich k nám s ručnicí na rameně. Měli jsme všichni co dělati, abychom ho od lotrovského jeho záměru ještě v čas odvrátili, což se nám konečně přece poštěstilo. Muž ten měl vlohy státi se smělým náčelníkem v drobné válce a mám za to, že v pozdějším boji za neodvlastlost Španělska jistě něco podobného se z něho stalo.

Že u mnichů kartusiánských náboženství nebylo vykvětem šlechtných citů, nýbrž nahromaděním pověřčivých obřadů, vysvítá z následující události. Jednou v neděli sešel jsem dolů do kláštera na mši. Známý mladý Aragoňan vedl mne celou řadou temných chodeb klášterních, až jsme přišli do malé kaple, kam jen jedním oknem denní světlo vnikalo. Zde sloužil P. Trivulce za mne mši svatou a mladší mnich mu ministroval. Mimo nás tři nebylo tam živé duše. Před pozdvihováním obrátil se P. Trivulce ke mně a pravil: „My užíváme ke mši bílého vína z vlastních vinohradů. Jest výborné. Až budete s priorem po mši snídati, zmiňte se mu o něm. Ostatně ho můžete na přesvědčenou okusiti hned.“ Při slovech těchto podával mi konvičku mešní s vínem. Každý si může představití mé překvapení. Pozvání jeho jsem rozhodně odmítl, dílem proto, že jsem takové mluvení při mši svaté měl za neslušné, dílem z jakési bázně; neb mi napadlo, že by v tom víně mohlo něco býti. Nebylo v něm arci žádného jedu, neboť P. Trivulce vyprázdnil konvici až na dno a šel pak po mši se mnou k snídání. Ale mohu opravdu říci, že jsem byl velice rád, když sem vyšel z kláštera ven a kráčel opět na volném vzduchu sám a sám.

Právo poskytovatí zlosynům bezpečný útulek měli toho času ve Španělich téměř všechny kláštery a značnější farní kostely. Za mého pobytu v Barceloně kolovala jednoho dne městem řeč, že v jednom klášteře se skrývá zbůjušk, který již několik lidí se světa sprovodil. Abychom se přesvědčili, zdali to pravda, šli jsme tam s přítelem Rodriguezem. Vrah právě si pochutnával na jídle, které mu jakási ženská přinesla. Uhodl hned příčinu naší návštěvy a dal nám na srozuměnou, že místo, které jemu poskytuje bezpečnost, není rovněž tak bezpečným i pro nás

Klidili jsme se hned odtud, litujíce, že v této zemi, která se přece čítá k civilisovaným, vládou dosud takové nepořádky. —

Aby naše geodetické práce s žádoucím zdarem se potkávaly a obyvatelé vesničtí nám při nich nápomocni byli, měli jsme zapotřebí pomoci vůkolních farářův. Za příčinou tou odebrali jsme se do Valencie k arcibiskupovi, abychom ho poprosili za laskavou jeho podporu v záměru tomto. Šli jsme tam tři, Lanusse, francouzský vicekonsul, Biot a já. Arcibiskup, muž vysokého vzrůstu, byl toho času zároveň nejvyšší hlavou fran-tiškáňův. Ošumělý jeho oblek, šedý, tabákem zatřísněný kabát špatně se srovnávaly s nádherou velkolepého jeho paláce. Přijal nás vlídně a slíbil nám ochotně všemožnou svou podporu a doporučení. Poroučejíce se mu, dopustili jsme se však hrubé chyby, která by nám málem všechno, co jsme vyprosili, byla pokazila. Lanusse a Biot opustili totiž audienční sňň, nepolí-bivše arcibiskupovi ruky, kterou on každému s velkou důstojností podával. Já ubožák se stal svodičem jeho hněvu. Pohyb jeho ruky, kterou mi mohl vyraziti zuby a jež jsem vším právem směl považovati za dokonalý políček, jevil zřejmě, že chování mých společníků citlivě urazilo jeho vznešenou důstojnost. Měl jsem sice sto chutí něco mu na to odvětit, přihlížeje však k zájmům našich trigonometrických operací, neřikal jsem nic. Ostatně jsem jen myslil, když zaťatá pěst pana arcibiskupa dysků mých se dotýkala, jaké rozkošné optické pokusy by se daly prováděti tím krásným drahokamem, který z jeho pastýřského prstenu zářil. Přiznávám se upřímně, že myšlénka ta po celou dobu naší návštěvy mne zaměstnávala.

Konečně jsme se opět sešli s Biotem ve Valencii, kde jsem, jak již řečeno, na nové nástroje čekal. Odpluli jsme spolu na Formenteru, nejjižnější bod měřeného oblouku poledníkového, abychom tam změřili výšku pólu. Na to odjel Biot do Paříže, nařídív mi, abych provedl ještě geodetické spojení ostrova Majorjky s ostrovem Ivizou a Formenterou. Na základě tom určil jsem později z jediného trojúhelníka oblouk rovnoběžného kruhu, příslušný k úhlu půldruhého stupně.

Pak jsem se vrátil opět na Majorjku, abych tam stanovil velikost azimuthu a šířky.

V době této vtrhli Francouzi do Španělska. Vpád jejich způsobil ohromné jitření v lidu. Na Majorce svezl se hněv obecenstva na ministra, arcibiskupa a jich přívržence.

Hlavní město Palma podobalo se v brzku rozvlněnému moři. Na náměstí viděl jsem večer dav lidí, táhnoucích hořící vozy ministrový, arcibiskupovy, ano i některých soukromníků, o nichž se povídalo, že jsou přívrženci knížete míru a miláčka Godoie. Tenkrát mi ani na mysl nepřipadlo, že za nedlouho dojde též na mne.

Má stanice byla na vysokém kopci, řečeném Clop de Galazo přímo nad přístavem. V lidu kolovala pověst, že se tam zdržuju jen proto, abych, dávaje každého večera francouzskému vojsku do dálky znamení, přistání jeho k břehům španělským podporoval. Když dne 27. května 1808 do Palmy přibyl Napoleonův ordonanční důstojník s rozkazem, aby válečné loďstvo odplulo na rychle směrem k Toulonu, staly se věci pro mne povážlivými. Celé město bylo vzhůru a život důstojníkův ohrožen. Velitel Vevé mohl ho zachrániti jen uvězněním v pevném zámku Belverském. I vzpomněli si na Francouze na hoře Clop de Galazo a lid se srotil, aby cizince toho chytil. V této nouzi přispěl mi ku pomoci majitel loďky, již španělská vláda k volnému užívání mi vykávala, obstarav mi oblek, ve kterém nikdo mne nepoznal. Sestupující s hory, potkali jsme zástup lidí hulákajících. Na štěstí jsem uměl dobře mluvit v nářečí majorkánském, že nepoznal mne nikdo z nich. Odcházejíce dodávali jsme jim ještě chuti, aby jen šli dále na horu.

V noci spěchal jsem na palubu lodi, chtěje se dáti převésti do Barcelony. Kapitán její Don Manuel de Vacaro, muž druhdy velice přívětivý a úslužný, mračil se na mne, řeči jeho jevily nedůvěru, ano i hrubost. Na nábřeží panoval hluk a lomoz. Vacaro mi dával na srozuměnou, že to namířeno proti mně. „Buďte tu tíše“, pravil mi, „vrazí-li ti lidé sem, můžete se uschovati do této truhly“. Zkusil jsem hned, půjde-li to; avšak bedna, kterou mi vykával, byla krátká, takže mi nohy ven visely a víko nebylo lze zavřítí. Poznal jsem, kolik uhořelo a žádal Vacaru, aby mne dal uvězniti také v zámku Belverském. Jakmile rozkaz zatýkací došel, vstoupil jsem na palubu, kde

mne námořníci spíláním přivítali. Plujícího přístavem poznal mne lid a provázal s hulákáním. Jen s bídou dostal jsem se na zámek, utrživ přece lehké poranění tulichem do stehna. Všude utíkávají lidé z vězení úprkem, já však byl snad první, jemuž dopřán opak toho. Tak se mi vedlo buď dne 1. nebo 2. července r. 1808.

Správce zámku Belverského byl člověk podivín. Vypravoval nám stále o zázračné moci studené vody, která prý, užívá-li se jí patřičně, pomáhá proti všem nemocem, ano i proti amputacím údů. Naslouchaje pozorně a účastně každému jeho slovu, dovedl jsem si získati úplnou jeho přízeň. Na žádost a pro lepší naši ochranu byly španělské stráže nahrazeny vojáky švýcarskými, čemuž jsme se upřímně radovali.

Od té chvíle, co jsem byl vězněm, odvrátili se ode mne všichni moji majorkánští přátelé. Jediný Rodriguez mne nepustil. Docházel ke mně do vězení téměř každého dne, dodává mi útěchy a myslí, jak jen mohl.

(Pokračování.)

Geometrie u Indů.

Napsal

J. S. Vaněček v Jičíně.

Dějepisný náčrtek.

Pokud jsou nám známy prameny, můžeme tvrditi, že geometrie počala u Chaldeů a Egyptanů. K nim také staří filosofové řečtí, jako Thales, Pythagoras, Plato vědecké cesty konali. ¹⁾

Nám jest v tomto článku obírati se s geometrií, jak ji Indové pěstovali, jimž jsme povinni díky i za naše nyní tak zvané arabské číslice, které jsme prostřednictvím Arabů přijali.

Se spisy indickými, jednajícimi o geometrii, seznámili nás Angličané: Taylor, Strachey a Colebrooke. Zejmena jsou to

¹⁾ Širší pojednání nalézá se v „Základové nauky o číslech“ od dra F. J. Studničky. Důkladný rozbor v *Cantor's „Vorlesungen“* pag. 504.